

■ ■ ■ Gunnhildur Arna Gunnarsdóttir

Líf landsmanna í forgrunni

Heilbrigðisráðherra sagði vert að halda í traustið og endurmeta ákvarðanir ef þyrfti

„Það er auðveldara í einhverjum skilningi að skerða réttindin fólks en að gefa þau til baka,“ sagði Svandís Svavarsdóttir heilbrigðisráðherra í erindi sínu á ráðstefnunni Út úr kófinu. Léttir hafi farið um samfélagið við festuna en nú greini fólk á hvernig gefa eigi fólki réttindin til baka. Engar handbækur séu til um hvernig eigi að opna landið að nýju eftir heimsfaraldur, eða takast á við faraldur sem þennan.

Svandís benti á að margir valkostir væru fyrir hendi um hvernig standa ætti að málum. Ekkert land hafi svarið við því hvernig eigi að gera þetta og hvert land verði að velja fyrir sig út frá sínum forsendum. „Hér eftir sem hingað til verður lögð áhersla á það fyrst og fremst að varðveita líf landsmanna.“

Svandís lagði einnig áherslu á að yfirvöld þyrftu að hafa „úthald“ í að skipta um skoðun: „Hafa efasemdir gagnvart ákvörðunum, endurmeta þær, sérstaklega þegar við höfum enga handbók um hvernig við eigum að gera þetta. En mikilvægast er að það sem við höfum í höndunum núna er traustið sem er í samfélaginu. Því þurfum við að halda áfram, fagna efasemdum og vangaveltum og muna að við byggjum ákvarðanir á trausti og þekkingu.“



Heilbrigðisráðherra fagnaði því að heilbrigðisstefnan hefði verið samþykkt í fyrra og lagði áherslu á að yfirvöld mættu skipta um skoðun í aðgerðum sínum gegn veirunni.



Ráðstefnan Út úr kófinu var akademískt uppgjör við fyrsta hluta COVID-19. Magnús Gottfredsson og Engilbert Sigurðsson skipulögðu ráðstefnuna sem var streymt á helstu miðlum. Myndir af málþinginu tók Kristinn Ingværsson

Út úr kófinu með læknum og hagfræðingum

Fyrsta akademíska uppgjörið við COVID-19

„Hvernig við stóðum saman sem samfélag hefur mikið um það að segja hvernig við komum út úr þessum heimsfaraldri,“ sagði Magnús Gottfredsson, prófessor og ritstjóri *Læknablaðsins*, í upphafsorðum sínum á málþinginu Út úr kófinu. Segja má að ráðstefnan hafi verið fyrsta akademíska uppgjörið við fyrsta hluta COVID-19-heimsfaraldursins.

Magnús skipulagði málþingið ásamt Engilbert Sigurðssyni, forseta læknaeildar, og var það haldið miðvikudaginn 3. júní í hátíðarsal Háskóla Íslands. Jón Atli Benediktsson rektor Háskólans setti þingið. Erindi tveggja frummælenda vöktu mesta athygli, þeirra Gylfa Zoëga hagfræðings og Bryndísar Sigurðardóttur smitsjúkdómalæknis.

Hátt í 50 manns sátu málþingið. Metri var á milli gesta og var málþinginu streymt á stærstu miðlum landsins.



Erfiðari leið í vændum í COVID-faraldrinum

Sóttvarnalæknir varði ákvörðunina um að skima við opnun landsins

„Við erum komin á ákveðinn áfangastað og þurfum að líta til ýmissa átta hvert við ætlum að fara næst,“ sagði Þórólfur Guðnason sóttvarnalæknir á málþinginu. Mörg sjónarmið séu um hvernig haga beri ferðinni.

„Ég held að sú leið sem fara á núna sé erfiðari og snúnari en þessi sem við höfum farið til þessa.“ Þórólfur ræddi framtíðarhorfurnar. Verkefni næstu mánaða og ára. Hann sagði að þar sem hér væri lítið samfélagslegt ónæmi væri mikið fóður fyrir veiruna. Hann telur að biðin eftir bóluefni verði lengri en margur býst við.



Þórólfur Guðnason sóttvarnalæknir.

„Það tekur tíma og hefur alltaf gert að koma með virkt og öruggt bóluefni á markaðinn,“ sagði hann og að skimun á landamærastöðvum væri raunhæfur kostur þótt spyrja mætti hversu vel gangi að finna veiru hjá frísku fólki. Skimunin væri þó fjárfesting til framtíðar í búnaði og ferlum en ekki sóun á fjármunum.



Urður Njarðvík, prófessor í sálfræði, fór yfir tölur úr rannsókn á líðan barna með ADHD og foreldra þeirra í kófinu.

Ekki allir bökuðu súrdeigsbrauð í sóttkví

Prófessor í sálfræði dró upp dökka mynd af líðan barna með ADHD og foreldra þeirra

Kórónuveirufaraldurinn var mjög erfiður fyrir marga. „Það voru ekki allir að baka súrdeigsbrauð og púsla með börnunum sínum. Þetta var erfitt,“ sagði Urður Njarðvík, prófessor í sálfræði, sem kynnti dökk áhrif samkomubanns á líðan bæði barna með ADHD og foreldra þeirra.

39 börn tóku þátt í rannsókninni sem sýndi að kvíðinn jókst, streita einnig og hlutfall foreldra sem fór yfir klínísk mörk

vegna þunglyndis fór úr 15,4% í 23,1% meðan á rannsókninni stóð. Hún sagði að tilfinningavandi barna hefði aukist marktækt og mælst yfir 50%. „Þetta eru kvíðaeinkenni og depurðareinkenni,“ sagði hún. „Þetta er alvarlegt.“ Líðan foreldra versnaði einnig, einkum alvarleg þunglyndiseinkenni, „sem er sérstakt áhyggjuefni,“ sagði hún. „Þetta er vanlíðan, vonleysi. Þetta er sú upplifun að maður sé ekki þess virði að lifa.“

Hún benti á stöðu foreldranna. „Ef við hendum 50 kílóa poka á alla þá mæðist sá fyrr sem ber þungar byrðar fyrir.“

Urður benti á að í næsta faraldri þyrfti að huga betur að umgjörðinni. Tryggja þjónustu við börn en nánast allar stofnanir voru lokaðar á þessum tíma. „Við þurfum að læra af þessum faraldri,“ sagði hún.



Gylfi Zoëga hagfræðingur sagði ferðapjónustubóluna sprungna.

Ferðamennskan hafi verið bóla

Hagfræðingur mælir með því að fara hægt við að opna landið

„Ferðapjónustubólan sprakk,“ sagði Gylfi Zoëga, prófessor í hagfræði við Háskóla Íslands á málþinginu.

„Ísland er hálaunaland. Það að láta láglaunagrein þenjast svona hratt út eins og var gert hér var óráð, algjört óráð,“ sagði Gylfi. Brestirnir hafi komið í ljós fyrir ári síðan. Samið hafi verið um kjör sem sviptu grundvellingnum undan fjölda veitingastaða. Stór hluti ferðapjónustunnar hafi verið óstarfhæfur fyrir faraldurinn.

„Ef ekki hefði komið COVID hefði þetta gefið eftir,“ sagði hann. Ekki sé skynsamlegt að byggja hagvöxt á lágum launum. „Þetta var bóla, ekki eðlilegt ástand.“

Hann benti á að samdrátturinn færi okkur aftur til ársins 2016. „Það var ekkert ömurlegt ár. Það var ágætt ár.“ Hins vegar lendi tjónið á fáum. Enn sé viðskiptajöfnuður jákvæður. „Þetta er tækifæri til að byggja atvinnulífið á annarri grein, búa til störf sem borga betur. Ísland er ekki láglaunaland. Þetta er tækifæri.“

Gylfi studdi það sjónarmið að taka stutt skref út úr kófinu, opna hægt. „Hagkerfið mun ná sér á strik,“ sagði hann. „Ef farsóttin endar núna í haust verður viðsnúningurinn snar.“

Betra að gera of mikið en lítið

„Við stöndum frammi fyrir dýpstu kreppu frá árinu 1920,“ sagði Tómas Brynjólfsson, skrifstofustjóri í fjármálaráðuneytinu. Hann sagði rétt að taka varfærin skref en betra væri að gera of mikið en of lítið.

Hann fór yfir ólíkar sviðsmyndir til 2025-26. Annars vegar að frá og með 2022 verði hægfara bati í ferðapjónustunni. Hins vegar að hingað komi tvær milljónir ferðamanna að nýju. „Á því munar 100 milljörðum króna.“ Munur á skatttekjum séu 40 milljarðar.

Tómas lagði áherslu á að næstum því rétt ákvörðun strax væri betri fyrir hagstjórnina en hárrétt ákvörðun of seint.



Hagfræðingurinn Tómas Brynjólfsson sagði að betra væri að gera of mikið fjárhagslega til að bregðast við áhrifum veirunnar en of lítið.



Landlæknir var meðal gesta á ráðstefnunni og fylgdist með.



Framkvæmdastjóri Samtaka ferðapjónustunnar var ekki sammála Gylfa. Mynd/gag



Bil var milli gesta og þeim dreift um salinn til varnar veirunni.

Nýta mætti fé og mannafla betur en að skima við komuna til landsins

Fyrrum landlæknir tók undir orð smitsjúkdómalæknis sem gagnrýndi ákvörðun um að skima alla við komuna til landsins

■ ■ ■ Gunnhildur Arna Gunnarsdóttir

„Betur færi á því að þeir fjármunir og mannafla sem fara í að skima ferðamenn sem hingað koma eftir 15. júní yrðu nýtt í annað sem kæmi okkur betur.“ Þetta sagði fyrrum landlæknir, Sigurður Guðmundsson, og tók þar með undir gagnrýnina sem Bryndís Sigurðardóttir, smitsjúkdómalæknir á Landspítala og dóttir hans, setti fram á málþinginu Út úr kófinu.

„Já, ég er sammála þessu mati Bryndísar bæði sem smitsjúkdómalæknir og fyrrum landlæknir,“ sagði hann við *Læknablaðið* í kjölfar erindisins.

„Við mörg höfum áhyggjur af því að setja þessa miklu orku, fjármuni og mannafla í þessa skimun sem sennilega er mjög götött, eins og Bryndís rökstuddi réttilega og Þórólfur tók að einhverju leyti undir,“ sagði Sigurður.

„Við erum mörg upptekin af því að það sé skynsamlegra að beita einfaldlega sömu aðferð, eins og Bryndís nefndi, eins og við höfum gert í gegnum allan faraldurinn, að prófa þá sem eru sýktir,“ sagði fyrrum landlæknir.

Hefði þurft meira samráð? „Það var haft samráð.“ Sjónarmiðin þeirra hafi komið skýrt fram. Opna megí landið. „En ég er algjörlega ósammála því að þessi skimun verði sett í gang eins og stefnt er að. Við getum notað þessa fjármuni miklu, miklu, miklu betur.“

Erindi Bryndísar vakti mikla athygli og var gert skil í fréttum. Hún tókst á við sóttvarnalækni í Kastljósi um kvöldið.

Bryndís benti á að ávinningur af því að skima alla væri lítil miðað við umfang og aðbúnað. Stefna sóttvarnaryfirvalda væri gjörbreytt. „Það er umhugsunarefni að þetta verkefni hafi náð svona langt án þess að hugsað hafi verið til enda,“ sagði hún. Forgangsröðuninni væri snúið frá því sem áður var.

Hún spurði hvort ekki væri betra að skrá hverjir kæmu til landsins og ein-



Bryndís Sigurðardóttir smitsjúkdómalæknir gagnrýndi að breyta ætti aðferðafræðinni gegn COVID með því að skima alla við komuna til landsins. Mynd/gag



Sigurður Guðmundsson, fyrrum landlæknir, tók undir gagnrýni Bryndísar dóttur sinnar á heilbrigðisyrifvöld. Mynd/gag

angra svo þá sem sýndu einkenni. „Það er einmitt það sem við gerðum til að ná utan um þennan faraldur. Gerðum það mjög vel. Við ættum frekar að nýta okkur það sem heimsfaraldurinn hefur kennt okkur hingað til: Virðing fjarlægðarmarka fyrir ákveðna hópa, handþvottur, endalok handabandsins og almennt hreinlæti. Hlutverk þessara þátta í baráttunni gegn veirunni má ekki vanmeta.“

Hún gagnrýndi þau orð að skimun við komu til landsins væri tækifæri fyrir veirudeildina til að sanna sig. „Við sýndum að við þurfum ekki að sanna okkur. Veirudeildin hefur verið fjársvelt lengi og skortur á almennilegum tækjum. Það þurfti heimsfaraldur til þess að fjárveitingarvaldið átt aði sig á því, og nú er mikil eftirspurn, og margra mánaða bið eftir tækjum.“

Hún benti á að landið væri COVID-save. „Eigum við ekki að halda því örlítið lengur fyrir okkur sjálf?“

Hún ítrekaði að heilbrigðiskerfið væri tilbúið fyrir næstu bylgju en hugsanlega væri of snemmt að opna landið 15. júní. Við fyrsta smit fari Landspítali fljótlega aftur á neyðarstig. „Við verðum þá enn og aftur að sætta okkur við takmarkanir, skerðingu á þjónustu og breytta forgangsröðun. Ég er ekki viss um að margir þeirra sem eru enn á biðlista eftir ýmiss konar þjónustu og aðgerðum munu sætta sig við það enn á ný og nógu erfitt er það með sumarorlof starfsmanna handan við hornið.“